

EXAMENSARBETE

Hösten 2009

Lärarytbildningen

Vi vill ha studs matta & swimmingpool

En kvalitativ studie om barns och pedagogers tankar
kring förskolegårdens utformning

Författare
Magdalena Blixt
My Nilsson

Handledare
Kristina Johansson-Tell

Vi vill ha studs matta & swimmingpool

En kvalitativ studie om barns och pedagogers tankar kring förskolegården

Abstract

Bakgrunden till denna studie grundar sig i erfarenheter från tidigare verksamhetsförlagda utbildningar, där motivationen för utevistelse från pedagogerna är att få frisk luft och våra upplevelser om att de inte tar tillvara på förskolegårdens alla möjligheter. Det grundar sig även i att under vår lärarutbildning anser vi att det har varit för lite fokus på förskolans utemiljö. Syftet med studien är att undersöka hur barn och pedagoger upplever sin förskolegårds utformning och vilka möjligheter den ger till lek och lärande. Syftet är också att undersöka om pedagoger tar tillvara på och omsätter barns eventuella idéer på förändringar angående förskolegårdens utformning och val av lekredskap. Undersökningen är en kvalitativ studie och genomfördes på två förskolor i form av barngruppsintervjuer i åldrarna 4-5 år och enskilda intervjuer med två pedagoger på de respektive förskolorna. I resultatet framgår det att barnen är nöjda med sin förskolegård, vilken erbjuder en variation av lekar och lekredskap såsom gungor, cyklar, klätterträd, man kan "bo" i trähuset och gömma sig i buskage. Pedagogerna upplever att gårdarna är stimulerande för barnen då de utvecklas motoriskt och sinnligt där utemiljön inspirerar och lockar till lek. Barnen har inte varit delaktiga i själva utformningen av förskolegårdarna, men pedagogerna har visioner på att konstruera vattenrännor och sinnesträdgård som utgår från barnens intresse och behov. Slutsatsen är att förskolans förutsättningar såsom utrymme, placering och kvalitéer är bland annat det som styr om man har möjlighet att omsätta barns eventuella idéer i praktiken.

Ämnesord: Delaktighet, förskolegården, lek, lärande, utemiljö, utformning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.2 SYFTE	6
2. LITTERATURGENOMGÅNG	7
2.1 LÄROPLANEN FÖR FÖRSKOLAN.....	7
2.2 HISTORISKT PERSPEKTIV PÅ FÖRSKOLAN.....	8
2.3 UTOMHUSPEDAGOGIK	8
2.4 FÖRSKOLEGÅRDENS UTFORMNING FÖR LEK.....	9
2.4.1 UTEMILJÖNS SJU LEKZONER.....	12
2.4.2 LEKREDSKAP	13
2.5 FÖRSKOLEGÅRDEN SOM LÄRANDEMILJÖ	14
2.6 BARNNS DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE	15
3. PROBLEMFÖRMULERING	16
4. METOD	17
4.1 VAL AV METOD	17
4.2 URVAL OCH BESKRIVNING AV FÖRSKOLOR OCH INTERVJUPERSONER	18
4.3 BARNINTERVJUER I GRUPP OCH ENSKILDA PEDAGOGINTERVJUER	19
4.4 GENOMFÖRANDE.....	20
4.5 BEARBETNING AV DATA.....	20
4.6 VALIDITET OCH RELIABILITET	21
4.7 FORSKNINGSETIK	21

5. RESULTAT	23
5.1 HUR UPPLEVER BARNEN SIN FÖRSKOLEGÅRD UTIFRÅN LEKEN?	23
5.2 VAD ANSER BARNEN ATT DE LÄR SIG PÅ FÖRSKOLEGÅRDEN?	24
5.3 VAD VILL PEDAGOGERNA ATT BARNEN SKA FÅ UT AV FÖRSKOLEGÅRDENS UTFORMNING OCH MÖJLIGHETER TILL LEK?	26
5.4 PÅ VILKET SÄTT ÄR BARNEN DELAKTIGA I GÅRDENS UTFORMNING OCH VAL AV LEKREDSKAP?	28
6. DISKUSSION.....	32
6.1 METODDISKUSSION	32
6.2 RESULTATDISKUSSION	33
6.2.1 UTEMILJÖ OCH LÄRANDEMILJÖ.....	34
6.2.2 LEKZONERNA I FÖRSKOLORNAS UTEMILJÖ	35
6.2.3 OLIKA PERSPEKTIV PÅ FÖRSKOLEGÅRDEN	36
6.2.4 BARNES INFLYTANDE OCH PEDAGOGERNAS VISIONER.....	36
7. SAMMANFATTNING.....	39

REFERENSER

BILAGA 1

BILAGA 2

BILAGA 3

1. INLEDNING

Under vår lärarutbildning och då speciellt i kurslitteraturen såsom exempelvis ”Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande” av Nordin-Hultman (2005), har vi upplevt att det oftast har varit fokus på förskolans innemiljö och hur man på bästa sätt kan skapa miljöer som lockar och inspirerar barnen till lek inomhus. Men när det kommer till utemiljön läggs det inte ner någon eftertanke på dess syfte och hur man kan utforma den till en rikare lek- och lärandemiljö. Vi känner en avsaknad om utemiljöns betydelse och läran om utomhuspedagogik i vår utbildning. Vi anser att förskolegården är minst lika viktig som innemiljön och man bör därför lägga ner mer tid och resurser på att göra utevistelsen mer fantasirik, kreativ och lekfull för barnen.

Lek är inte bara en sysselsättning, den ska utföras på sina egna villkor och ingen annans (Nilsson, 1970). Barn söker medvetet upp utmaningar som medför en bredare kunskapsbas och erfarenheter och varje nyfunnen erfarenhet leder till att ytterligare pröva sina förmågor och tänja på gränserna. Utemiljön måste kunna tillgodose barns behov och locka till lek och utforskande av omgivningen. I planeringen ska man därför utgå ifrån gruppammansättningar, möjligheter till varierande aktiviteter, säkerhet, ostördhet och det ska finnas i åtanke i utformningen av förskolegården (Granberg, 2000). Även Nilsson (1970) förespråkar detta och poängterar också att det är viktigt att barnen ska stå i centrum i planering och genomförande av lekplatserna. Om inte gården uppfyller barns behov och har stimulerande lekredskap och varierande miljö, menar Granberg (2000) att detta måste framföras och åtgärdas av dem som är ansvariga. Av tidigare erfarenheter från vår verksamhetsförlagda utbildning, VFU, har vi varit med om att flertalet pedagoger inte tar tillvara på utegårdens alla möjligheter. Utemiljön på förskolegården anser vi också inte alltid är utformade för att kunna inspirera till barns lek, upplevelser och utmaning. Vi upplever att utevistelsen har blivit som ett måste och motiveringen från pedagogernas sida är att barnen behöver frisk luft och springa av sig för att kunna koncentrera sig vid innesamlingarna. Enligt Grahn (2007) kan det vara så att man idag inte tycker att förskolegården är så märkvärdig. Men förskolegården är den utomhusvärld där förskolebarnen oftast befinner sig och spenderar större delar av sin tid i. För drygt 10 år sedan, då det fanns mer personal, var det vanligt att förskolorna gjorde många utflykter. Idag är det förändrat och förskolegården är istället en utomhusvärld som barnen har mest kontakt med och den bör därför användas mer (a.a.).

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur barn och pedagoger upplever sin förskolegårds utformning och vilka möjligheter den ger till lek och lärande. Syftet är även att undersöka om pedagoger tar tillvara på och kan omsätta barns eventuella idéer på förändringar angående förskolegårdens utformning och val av lekredskap.

2. LITTERATURGENOMGÅNG

I litteraturgenomgången kommer betydelsen av barns utemiljö att belysas av tidigare forskning. Först kommer en beskrivning av vad läroplanen för förskolan, Lpfö98, säger om förskolans utemiljö och barns delaktighet. Därefter presenteras ett historiskt perspektiv där filosofers föreställningar om att barn och natur hör samman beskrivs. Sedan redogörs utomhuspedagogik, förskolegårdens utformning för lek och som lärandemiljö, utemiljöns sju lekzoner, lekredskap och till sist barns inflytande och delaktighet.

2.1 Läroplanen för förskolan

I förskolan finns det strävansmål och riktlinjer att följa och det vilar ett ansvar på pedagogerna att uppfylla dessa krav och bestämmelser. Enligt Ericsson (2002) styrker dessa strävansmål bland annat verksamheten i utemiljön. Författaren anser att utevistelsen erbjuder ändlösa möjligheter att undersöka och upptäcka. Samtidigt som den är en plats som är spännande, upplevelserik och lekfull, stimulerar man barns nyfikenhet och lärande och de utvecklar en förståelse för omgivningen. Vidare anser författaren att uteverksamheten bidrar till nya aspekter och fantasin, leken och glädjen lyfts fram. Det ansvar som bland annat vilar på pedagogerna är att stimulera barns nyfikenhet och att barns lärande inomhus konkretiseras i utemiljön med erfarenheter och upptäckter. Det i verksamheten som berör utemiljön och barns inflytande står i förskolans läroplan, Lpfö98, under rubriken förskolans värdegrund och uppdrag:

Förskolan skall erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den skall inspirera barnen att utforska omvärlden (Skolverket, 2006, s.5).

Barnen skall kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Skolverket, 2006, s.7).

Under mål och riktlinjer skall förskolan sträva efter att varje barn blir delaktig och får mer inflytande i den pedagogiska verksamheten. I Lpfö98 står det följande:

I förskolan läggs grunden för att barnen skall förstå vad demokrati är. Barnens sociala utveckling förutsätter att de allt efter förmåga får ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten (Skolverket, 2006, s.10).

2.2 Historiskt perspektiv på förskolan

Delar av de pedagogiska metoder som genomsyrar den svenska förskolan kommer ursprungligen från Friedrich Fröbels (1782-1852) Kindergarten. Fröbel var först med att utarbeta en metodisk pedagogik för de mindre barnen. Han fokuserade inte endast på att vårda och undervisa barn utan utformade även metoder och material i kombination med ett pedagogiskt synsätt (Johansson, 1983). Uråldriga uppfattningar om att barn och natur hör ihop, innebär att barnet utvecklas till en stark och frisk person med väsentliga kunskaper om dess omvärld när den vistas i naturen. Det var liknande tankesätt som bidrog till att Friedrich Fröbel skapade barnträdgården under 1800-talet. Genom att aktivera sinnen och kroppen i naturupplevelser påstod Fröbel att barnet fick kännedom om Gud, omvärlden och sig själv (Grahn, 2007). Enligt Fröbel (red) (1995) fick man ökad förståelse och kunskap om olika föremål genom att iaktta och utforska det i sin naturliga miljö. Kunskap om den yttre omvärlden baseras på den direkta kontakten med naturen. Szczepanski (2007) menar att även Aristoteles (384-322 f.Kr.) filosofi betonade att om man utgår ifrån verkligheten i kombination med sina sinnen får man användbara erfarenheter att omsätta i handling (a.a.). Dessa föreställningar om naturen har delvis satt sina spår i dagens förskola där utevistelsen har fått en central och betydelsefull del av förskolans dagsprogram (Johansson, 1983). Förskolepersonalen försöker låta barnen leka ute varje dag med motiveringen att det är hälsosamt att komma ut och röra på sig. Men hur utemiljön ser ut är inte lika viktig då många uppfattar att barn kan leka varsomhelst (Grahn, 2007; Mårtensson, 2004). Dagens samhälle har medfört en förändring mellan barnets förhållande till naturen. På den tid då familjerna levde på landsbygden och inte hade tillgång till de moderniteter som barn har idag blev naturen en naturlig lekplats. Medan idag får barnen den största delen av sina utevistelser och naturupplevelser genom förskolans verksamhet (Ericsson, 2002).

2.3 Utomhuspedagogik

Enligt Szczepanski (2007) är huvudsyftet med utomhuspedagogik att ta tillvara på de upplevelser och förstahandserfarenheter som utemiljön erbjuder i samverkan med textbaserade källor såsom böcker och Internet. Vidare anser Granberg (2000) att utemiljön är en kunskapskälla som är nästintill obegränsad när det kommer till upplevelser, intryck och som samtidigt stimulerar de flesta av våra sinnen på samma gång. Det är samverkan

av alla dessa upplevelser som formar en helhet av omgivningen och direktkontakten med material och företeelser som gör att intrycken blir mer förankrade och varaktiga (a.a.). Minneskapaciteten ökar ju mer av våra sinnen som aktiveras under läroprocessen. Då endast 15 % av människans kommunikationsförmåga uttrycks i verbal form, sker resten av kommunikationen via synen, hörseln, lukten, smaken, känseln och kroppsspråket. Därför blir landskapet betydelsefullt och fungerar som ett klassrum och läromaterial (Szczepanski, 2007). Granberg (2000) håller med om att utemiljön är en levande lärobok och ett pedagogiskt laboratorium med autentiska och naturliga miljöer som främjar barnens utveckling och lärande. Barns lärande är mycket konkret och de lär i sammanhang, därför blir utevistelsen en utmärkt lärandemiljö (a.a.). Lärarna och barnen måste tillsammans ta steget ut ur förskolelokalerna och söka kunskap i utemiljön (Szczepanski, 2007). Pedagogen ska fungera som en medupptäckare för att stötta barnen i sitt utforskande i naturen. Det bidrar till att barnet får ökad förståelse, kan se sammanhang och får även språket stimulerat när pedagogen sätter ord på upptäckterna. I detta samspel tillämpar barnen också förståelse för hur de ska bete sig och visa hänsyn i vistelse i naturen och sin omgivning (Granberg, 2000). Utövandet av utomhuspedagogik blir ett metodiskt verktyg som har stor betydelse och kan synliggöra syftet med läroplanen. Genom att välja konkreta metoder, där barnen får vara delaktiga i hela processen stärks deras förståelse av att tolka fenomen som sker i naturen. Lärande i utemiljön har egenskaper som inte kan appliceras inomhus. Att använda sig av utomhuspedagogik i undervisningen gör att teori, praktik, begrepp, erfarenhet och förtrogenhet sammanförs på en och samma gång (Dahlgren & Szczepanski, 1997).

2.4 Förskolegårdens utformning för lek

Fredrika Mårtenssons (2004) doktorsavhandling "Landskapet i leken – en studie av utomhuslek på förskolan" har som syfte att få kunskap om den fysiska miljöns betydelse för barns lek utomhus inom ramen för förskolegårdar. Författaren har bland annat kommit fram till att miljön på förskolegården har behov av att betraktas som sin egen och ha miljöer som skapar intresse och utforskningsmöjligheter. Det är viktigt att noggrant tänka över placeringen av förskolor i de översiktliga planeringarna och dra nytta av omgivningens landskap såsom miljö, ytor och kvaliteter. För idag enligt Ericsson (2002) består många barns utemiljö av plana ytor och därför behöver man komplettera det med regelbundna besök till skogen eller parken för att barnen ska få en mångfaldig träning och

utveckling av bland annat motoriken. Barn behöver röra på sig på ett varierande och naturligt sätt och för att utevistelsen ska bli en naturlig och regelbunden del av verksamheten, ska gården vara lättillgänglig. Förskolegården är den närmaste utemiljön för barnen, där de ska ha en möjlighet att utforska och upptäcka omgivningen (a.a.). Har barnen tillgång till en varierande förskolemiljö har de lättare för att inleda lekar och kan samspela med förskoleområdet på olika sätt (Grahm, 2007). Utemiljöns utformning och tillgång till olika naturmaterial är viktiga för att barns lek och fantasi ska utvecklas (Granberg, 2000). Enligt Ericsson (2002) är samspelet med naturen ett sätt för barnen att känna sig delaktiga i naturen och kunna relatera den till sig själv.

När barn är ute och leker på gården kanske pedagogerna registrerar att inte alla barn leker eller att leken inte flyter på. Oftast diskuteras det då vad man ska göra med barnen, men det är sällan man diskuterar att det kan bero på förskolegårdens miljö (Grahm m.fl. 1997). Nilsson (2003) menar att förskolebarn behöver en gård som är äventyrlig för dem, där de kan testa gränser, vara nyfikna och aktivera hela kroppen. För detta behövs det exempelvis stubbar, stockar, klätterträd, högt gräs och buskområden. Precis som Nilsson anser Grahm (2007) att utemiljön bör innefatta olika områden såsom det vilda som ger utmaningar till barnen och där de kan aktiveras sinnligt och kroppsligt, kunna kommunicera och ge uttryck för känslor och tankar. Det vilda väcker ett intresse hos barnen som inspirerar deras fantasi och dessa naturområden är inte beroende av människans tillsyn eller skötsel. Vidare anser Grahm (2007) att det ska finnas platser som passar för olika sinnesstämningar, intressen, lekar och behov som barnen har. I motsats till det vilda behövs även lugna områden där barnen kan koppla av, ta det lugnt och tänka. Likaså behöver leken att det finns öppna platser och stora ytor på förskolan med skiftande underlag, exempelvis gräsytor för springlekar och asfaltsytor för cykling. Nilsson (1970) nämner att lekplatserna ska vara konstruerade på ett sätt som gör att de kan användas året om och därför är det viktigt att ha olika områden, öppna platser och att man använder sig av gräsmattor, grusplaner och asfalter. Författaren poängterar också att ju mindre yta man har att anlägga en lekplats på, desto viktigare är det att ha en god planering av denna och förskolegården. Genom att ha skiftande markförhållanden och växlande natur menar Nilsson (2003) att barnen ges många möjligheter där de kan få fantasera och vara kreativa, konstruera och skapa egna platser för springlekar och lekar i sandlådan. Vidare benämner Grahm (2007) att man ska ha ett litet revir för sig själv, ett tryggt ställe som man kan återkomma till. Det kan vara en koja eller ett buskområde huvudsaken är att barnen kan

dra sig undan och vara ifred ett tag. Ericsson (2002) instämmer i att barnen behöver känna sig trygga och den tryggheten skapas när de får möjligheter att regelbundet återvända till samma plats. Även Granberg (2000) anser att det är viktigt för småbarn att ha trygghet och känna igen sin omgivning, deras närmiljö blir därför den platsen som ständigt utforskas. Den egna gården som utgör barnens närmiljö blir väl genomsökt och först när barnen kan känna sig trygga där, kan de sedan ta steget längre och utforska nya miljöer. Vidare förklarar Mårtensson (2004) för att barn både ska kunna styra och behärska spänningen i leken, ska de ha möjlighet att kunna "försvinna" i utemiljön för att sedan komma fram igen när de själva känner för det. Detta kan t.ex. ske i en tät vegetation eller i ett klätterträd som ger upphov till "försvinnandet". För barnen finns det utvalda ställen i naturområdet som lockar mer än andra och de har lätt för att utnyttja de karaktäristiska dragen som finns på de olika ställena. Grahn (2007) nämner även samvaron som betydelsefull för barngruppens sammanhållning i utemiljön. Samvaron kan man finna i fikahörnan som är en mycket viktig mötesplats där både vuxna och barn kan samlas och umgås.

Vad är det då som skiljer utomhusleken från inomhusleken? Enligt Mårtensson (2004) är det två egenskaper som skiljer dem åt; uteleken ska ha inslag av både sinnlighet och vildlyftighet. Med sinnlighet menar författaren att barnen involverar och upplever med hela kroppen i leken, vilket gör att barnen registrerar vad som händer i omgivningen samt engagerar sig känslomässigt i samspelet med den. Vildlyftighet däremot gör att barnen släpper den egna kontrollen och ägnar sig åt livliga och kaotiska lekar som anpassas efter omgivningens karaktär. Vidare betraktar författaren att både sinnlighet och vildlyftighet är egenskaper som gör att miljön blir en viktig del i leken, som bidrar till att man kan tro att det är omgivningen som leker med barnen och inte tvärtom (a.a.). Dessa två komponenter kan båda finnas i samma lek och snabbt övergå mellan varandra samtidigt som de kan vara renodlade i lekarna (Mårtensson, 2004; Grahn, 2007). En utemiljö som visar förekomst av vildlyftiga lekar kan ses som ett tecken på att den tar tillvara på barnens starka känsla för sin konkreta omvärld och att de är medskapare till områden i denna miljö. Det blir en viktig ambition för vuxna att kunna ge utrymme till vildlyftigare lekar och då inte minst när det gäller mer avgränsade utemiljöer i barnens vardag såsom på förskolegårdar och andra lekområden (Mårtensson, 2004).

2.4.1 Utemiljöns sju lekzoner

Förskolegården bör innehålla olika "rum" och Grahn (2007) har kommit fram till att det finns sju viktiga zoner; entrézon, lekbaser, lugna områden, anhalter, dynamiskt område, platser för de sinnliga lekarna och områden som går från trygghet till utmaningar. Om alla dessa zoner eller kriterier finns i utemiljön förväntas förskolegården bli en bra och stimulerande gård för barnen. Existerar alla kriterier kan pedagogerna observera hur barnens lek växlar mellan att vara stillastående till att vara i full fart och förflyttas över gårdens alla zoner. Det kan naturligtvis bli konflikter men det innebär inte att lekarna avbryts en längre stund (Grahn, 2007). Om konflikterna nästintill ska vara obefintliga behöver man en stor förskolegård som barnen kan röra sig på. Samtidigt behövs det att pedagogerna är positiva till utevistelsen och känner sig avslappnade (Ericsson, 2002; Granberg, 2000). Enligt Grahn (2007) blir förskolegårdarna inte lika välfungerande om inte dessa zoner finns, utan leken blir mer stökig med flertalet avbrott. Avbrotten kan tyda på att det finns konkurrens om de spännande områdena och bråk om lekredskapen mellan barnen. Vidare benämner Grahn (2007) följande zoner: *Entrézon* är gränsen mellan att vara inne och ute och bidrar till att det blir lättare för både barn och vuxna att komma ut. Det räcker att man har en altan med skärmtak, en sandlåda i närheten samt att det finns möblemang som bänkar och bord som både är under och utanför skärmtaket. Fördelarna med entrézonerna är att dagar med sämre väder kan barnen förflytta sig under taket och fortsätta leken utan avbrott. En annan positiv sak med denna zon är att de minsta barnen skapar sig en trygghet där de successivt utforskar och behärskar miljön i deras egen takt samtidigt som en vuxen oftast är närvarande. Vidare nämner författaren *lekbaser* som är de aktiva zonerna där leken som uppstår engagerar flera barn. Det skulle kunna vara ett buskområde som förvandlas till en djungel osv. Vissa lekbaser är betydelsefulla för både flickor och pojkar, medan vissa domineras av enbart det ena könet. I motsats till dessa zoner finns de *lugna områdena* där barnen kan leka i avskildhet vid behov. *Anhaltszonen* är mindre betydelsefulla områden för barnen och väljs i andra hand, det kan vara ett hemligt ställe där det finns en undangömd skatt på. Vanligtvis namnger barnen dessa områden och gör förändringar som utomstående inte märker, som att placera en pinne för att tydliggöra att det finns en dörr. De *dynamiska zonerna* definierar Grahn (2007) som de öppna platserna där barnen kan härja fritt genom att jaga varandra, brottas, cykla, snurra runt m.m. Denna plats gör att kroppsspråk, ögonkontakt, rörelser och fysisk beröring kan utövas fast de stora avstånden i leken. De *sinnliga platserna* bör helst genomsyra hela förskolegården för enligt Grahn (2007) leder det till att lekarna blir mindre våldsamma

och istället mer händelserika. De sinnliga lekarna kan vara sandlådan där de får uppleva sandens konsistens och känslan att blanda sand och vatten. Sista zonen är en *osynlig gräns mellan trygghet och utmaning*, denna gräns kan förhindra de yngre barnen att ta klivet ut och upptäcka naturen och ta sig an utmaningarna. För de som klarar av det kan det vara en rolig utmaning, medan de andra växer i rollen för att klara av det (a.a.). Både Grahn (2007) och Granberg (2000) påpekar att en förskolegård ska vara mångdimensionell och kunna erbjuda barnen flertalet uttrycksätt som färg, form, doft och ljud och samtidigt ge möjlighet till motorisk utveckling. Barnen ska genom mångfalden kunna finna sin speciella plats där de kan utforska och utvecklas efter deras egna förutsättningar (a.a.).

2.4.2 Lekredskap

Nilsson (2003) anser att många vuxna tyvärr har uppfattningen att man endast behöver införskaffa ett antal lekredskap och placera dem i lekmiljön för att barns lekbehov ska bli tillgodosedda, men så är inte fallet. Medan Granberg (2000) påpekar att det är viktigt med leksaker och redskap men att de måste förvaras tillkomligt och vara inspirerande för både små och stora barn, för att lekredskapen ska bli betydelsefulla. Vidare förmodar Nilsson (2003) att det som troligtvis mest saknas i lekmiljöer, inte är lekredskap utan möjligheter till spänning som ska frambringa en utmanande känsla hos barnet, att inte riktigt veta om man klarar det eller inte. Säkerhet antas vara det viktigaste på en lekplats, men huvudsyftet borde ändå vara att utveckla barnens lek och få tillfällen att pröva sina egna gränser menar författaren (a.a.). I landskapet uppfattas lekredskapen som detaljer enligt Mårtensson (2004), medan det är miljön i landskapet som ger möjligheter till bland annat lek. Platser som är tydliga i sin utformning och funktion, kan barn lättare dra nytta av i samspel med omgivningen och det är dessa helheter som är viktiga i planeringen av utemiljön. Norén-Björn (1977) håller med om att en god utformning av utemiljön kan lyfta lekredskapens funktion till det bättre, vilket medför att helheten blir mer meningsfull och berättigad. I vissa fall kan även miljön kompensera redskapets funktion och kan ge fler variationer som inte ens lekredskapen kan erbjuda. För att fasta lekredskap ska få en innebörd och förstärka sin funktion är det viktigt att dra nytta av miljöns karaktäristiska drag och på så vis berikar de varandra. Det lösa materialet är en viktig del i att utveckla barns lek och ett bra komplement till de fasta redskapen, då de lockar till fantasi. Det lösa materialet bidrar även till att stärka barns sociala utveckling, då barnen måste samarbeta och samspela med och om materialet (a.a.).

2.5 Förskolegården som lärandemiljö

Lärande är kontextbundet och blir meningsfullt om man lär i sin naturliga miljö i kombination av socialt samspel, vilket även gynnar dess utveckling påvisar Nilsson (1970) och Ericsson (2002). För genom tanke, handling, situation och miljö kommer lärandet i uttryck (Nilsson, 1970). Genom att barnen får vara delaktiga i handlingar i exempelvis kompostering, formas deras attityder angående sitt förhållningssätt till miljön (Braute Nyhus & Bang, 1997). Förskolans utemiljö sköts oftast av anställda trädgårdsmästare som ser efter förskolegården bland annat med räfsning, gräsklippning och rabattrensning, vilket medför att varken personal eller barn blir delaktiga på något sätt (Bengtsson, 1981). Även i Fredrika Mårtenssons (2004) avhandling framgår det att förskolor har anställd personal som har ansvaret för skötsel och underhåll av gården. Vidare menar Bengtsson (1981) att i och med att förskolorna har anställda som sköter om förskolegården går man miste om möjligheter för barnen och pedagogerna att tillsammans engagera sig och skapa gemenskap och utveckla ett lärandetillfälle. Liknande tankar har Ericsson (2002) som också menar att man ska se verkligheten som ett redskap för lärande där endast ens tankesätt begränsar en. Bengtsson (1981) menar att aktivera barnen i trädgårdsskötsel ger många fördelar, där en sopkvast eller kratta kan vara utmärkta lek- och läroredskap för barnen. Dessutom har författaren uppfattningen om att utomhusmiljön och aktiviteterna i utemiljön lämnas åt slumpen och det är mer fokus på innemiljön från personalens sida. Det finns mycket mer material och redskap att tillgå inomhus och det erbjuder mer aktiviteter. Enligt Granberg (2000) kan dessa aktiviteter enkelt förflyttas ut till förskolegården. Man kan bryta det traditionella mönstret genom att starta dagen med samling utomhus vilket medför att man minskar på de tidskrävande av- och påklädningsmomenten. Utemiljön är också en utmärkt plats för att ha gymnastik, sago- och musikstunder, målaraktivitet, måltider och vilostunder. Omgivningen inspirerar barnen att vara kreativ och skapa naturinstrument, bygga med naturmaterial, baka sandkakor eller konstruera vattenkanaler i sandlådan (a.a.).

Samspel med pedagogerna i olika aktiviteter är inte det enda sättet barnen lär sig något i utemiljön, det gör de även i leken. Genom leken blir verkligheten begriplig och barnen ser sammanhang och skapar en struktur på hur omgivningen hänger ihop (Grahn m.fl. 1997; Granberg, 2000). Leken bidrar dessutom med motorisk utveckling för barnen. Både grovmotoriken och finmotoriken kommer till användning då barnen får utrymme att

springa, balansera och klättra samtidigt som de tränar ögon, händer och fingrar. Relationerna mellan barnen stärks i leken och det är grundläggande för den sociala kompetensen. Det innebär att barnen lär sig att ge och ta, samarbeta, visa hänsyn och ta initiativ m.m. Barnet utvecklas också språkmässigt i leken och det innefattar alltifrån att ordförrådet blir större till att barnen lär sig tolka varandras kroppsspråk. Intellectet stimuleras även då barnen ser samband och kan urskilja likheter och skillnader och det vidgar deras helhetsbild av omvärlden (Granberg, 2000).

2.6 Barns delaktighet och inflytande

Det behövs mer barnperspektiv i verksamheten och det kan man få in genom att man ökar barns inflytande och delaktighet. En förutsättning för att utveckla metoder som gynnar barns påverkan är att vuxna är engagerade i att ta reda på och använda barnens idéer i verksamheten (Barnombudsmannen, 2001). De didaktiska frågorna, vad, hur och varför fungerar som ett redskap för pedagogen för att kunna utgå från barns egna initiativ. Denna metod medför att barnen får möjlighet att fatta egna beslut samt får ökat inflytande över sitt lärande (Ericsson, 2002). Det är barns intresse och initiativ som ska styra både innehåll och tillvägagångssätt i deras sysselsättningar. Det utvecklar barns självkänsla och ger personliga upplevelser, som sedan blir varaktiga kunskaper hos barnet (Granberg, 2000). Förskolebarn har också rätten att yttra sig och vara med i beslutsfattande, men det måste anpassas i förhållande till ålder och mognad. Barnen kanske inte kan uttrycka sig verbalt, därför ligger ansvaret på pedagogen att finna och utveckla metoder som för fram barns åsikter. Det kan vara uttryckssätt som innefattar skapande och estetiska aktiviteter såsom rita, måla, bygga, dansa och sjunga. Vidare har pedagogen ansvaret att vara lyhörd och kunna tolka det barnen säger utan att för den skull få barnet att känna sig tvingad att svara (Barnombudsmannen, 2001).

3. PROBLEMFORMULERING

Som Granberg (2000) påtalar i litteratur finns det mycket mer material och redskap att tillgå inomhus och det erbjuder mer aktiviteter och dessa kan enkelt flyttas ut till förskolegården. Men gör man det? Vårt syfte med studien är att undersöka hur barn och pedagoger upplever sin förskolegårds utformning och vilka möjligheter den ger till lek och lärande. Även att undersöka om pedagoger tar tillvara på och kan omsätta barns eventuella idéer på förändringar angående förskolegårdens utformning och val av lekredskap. Utefter författarens resonemang och vårt syfte med studien har vi riktat in oss på dessa frågeställningar:

- Hur upplever barnen sin förskolegård i avseende på lek och lärande?
- Hur upplever pedagogerna förskolans utemiljö och vad vill de att barnen ska få ut av dess utformning och möjlighet till lek?
- På vilka sätt är barnen delaktiga i gårdens utformning och val av lekredskap?

4. METOD

I metoddelen beskrivs först val av metod och därefter kommer en kort presentation om urval och beskrivning av förskolorna och intervjupersonerna. Sedan kommer ett avsnitt om barnintervjuer i grupp och enskilda pedagogintervjuer. Därefter beskrivs genomförande och bearbetning av data, följt av studiens validitet och reliabilitet, och sist diskuteras de etiska övervägande som ligger till grund för förberedelser och genomförandet av intervjuerna.

4.1 Val av metod

Studien är en kvalitativt inriktad undersökning där vi har lagt fokus på gruppintervjuer med barn och enskilda intervjuer med pedagoger. Enligt Wallén (2008) innebär en kvalitativ undersökning att man använder sig av intervjuer och observationer. Carlsson (1996) menar att det kvalitativa intervju sättet påminner om ett vanligt samtal mellan två eller flera personer där man fokuserar på och utgår från vissa centrala frågeställningar. Man försöker att sätta sig in i den intervjuades tankar, vilket bidrar till att vi själva blir aktörer i samtalet. Utifrån syftet med studien och problemformuleringarna valdes en kvalitativ undersökning då intervjuer är mer anpassat till yngre barn och framförallt vår åldersgrupp. Intervjuerna var semistrukturerade, vilket enligt Denscombe (2000) innebär att man redan från början har en hel del färdigformulerade frågor innan intervjun, men ordningsföljden är flexibel och man kan komma att ställa följdfrågor. Vi kompletterade även intervjuerna med så kallade deltagande observationer, som enligt Carlsson (1996) innebär att man går ”ut på fältet”, i den naturliga miljön som barn brukar befinna sig i och observerar. Förskolegården observerades tillsammans med barnen för att få en holistisk bild av hur förskolegården såg ut utifrån barnens perspektiv, vilket Løkken & Søbstad (1995) menar bidrar till en djupare insikt i barnens intervju svar. Mårtensson (2004) påpekar vikten av att samtala, observera och vara delaktig i barnens lekar, i kombination med kontinuerliga fältanteckningar för att bland annat kunna forska vidare om landskapets betydelse för barns lek.

4.2 Urval och beskrivning av förskolor och intervjupersoner

Intervjuerna genomfördes på två förskolor i två skilda kommuner i Skåne. Barnintervjuerna genomfördes i två grupper på respektive förskola med tre barn i varje grupp, där åldrarna var 4-5 år. Precis som Doverborg & Pramling (1992) anser vi att gruppintervjuer gör att barnen kan väcka fler tankar i samspel med varandra och som bidrar till fler infallsvinklar på svaren. Dessa val av barn skedde i samråd med pedagogerna på förskolan för de kände barnen och bedömde att de äldre barnen hade lättare till samtal språkmässigt än de yngre. Vi intervjuade även två pedagoger på varje förskola för att få deras perspektiv på utemiljön.

Namnen på förskolorna är fingerade och vi har valt att kalla barnintervjuerna för grupp 1-4 och pedagogintervjuerna för A-D för att lättare kunna skilja på svaren. Barngrupp 1-2 och pedagog A-B tillhör förskolan Blåbäret. Barngrupp 3-4 och pedagog C-D tillhör förskolan Hallonet.

Förskola 1 – Blåbäret

Denna förskola ligger i en mellanstor stad och är placerad i ett bostadsområde mellan två fastigheter. Förskolan har två avdelningar med sammanlagt 28 barn och 6 pedagoger med 3 på varje avdelning. Förskolegården är relativt liten och innehåller en stor sandlåda placerad i mitten och asfalt runt om, en båt, en kulle och liten gräsyta, fruktträd, en lekstuga, ett trädhus med lian och balkong, ett stort nedfällt träd, stubbar, igloo, pilkoja och buskar som går runt hela gården, rabatter, en vattenkran och stor zinkbalja, lekförråd, altan med markis, kompost samt ett antal bord och bänkar.

Intervjugruppen 1 består av två flickor och en pojke.

Intervjugrupp 2 består av två flickor och en pojke.

Pedagog A är en kvinna och blev färdigutbildad förskolelärare 1980 och har jobbat på Blåbäret sedan förskolan öppnades 1990.

Pedagog B är en kvinna och har jobbat som förskolelärare sedan 1990 och har jobbat på Blåbäret sedan 2001.

Förskola 2 – Hallonet

Denna förskola ligger på landsbygden i en mindre ort. Förskolan har två avdelningar, en småbarns- och en syskonavdelning med sammanlagt 28 barn och 7 pedagoger. Deras förskolegård är en så kallad ”upplevelseträdgård” och består därför mestadels av gröna områden men har en smal stenbelagd gång med cykelmöjligheter som går runt hela förskolan, där finns även en altan. På gården har de också en liten och en stor sandlåda, en lekstuga, en pilkoja, en piltunnel, en tunnel av avenbok, ett lekförråd, en kulle, flertalet stora stockar och stubbar, fruktträd, trädgårdsland med blommor, kryddor och grönsaker, en dunge som bildar en tunnel och klätterträd med eget designat vindspel.

Intervjugrupp 3 består av tre pojkar.

Intervjugrupp 4 består av två flickor och en pojke.

Pedagog C är en kvinna och är barnskötare från början men utbildade sig och tog sin förskoleexamen 1995 och har jobbat på denna förskola sedan 2005.

Pedagog D är en kvinna och är dagbarnvårdare i grunden men har en tjänst som barnskötare. Pedagogen var med och öppnade förskolan Hallonet 2000.

4.3 Barnintervjuer i grupp och enskilda pedagogintervjuer

De metoder vi använde oss av var barngruppsintervjuer och enskilda pedagogintervjuer. Genom gruppintervjuer kom barnens svar att ge upphov till nya frågor och funderingar hos de andra medverkande barnen i gruppen vilket även Doverborg & Pramling (1992) framhåller. Barn tänker inte alltid på samma saker trots samma innehåll vilket bidrar till att man kan få en variation på svar från barnen. Att förstå barns tänkande är till stor nytta för lärare i arbetet med att samverka, planera och utvärdera för både lärarens och barnens utveckling. Det barnen säger i intervjuerna är ett sätt för dem att uttrycka sin uppfattning om världen de lever i, då de måste tänka och reflektera över den. Det är dock viktigt att man tar tid på sig att lära känna barnen innan man intervjuar och skapar sig en god kontakt och bygger upp ett förtroende mellan barnen och sig själva (Doverborg & Pramling, 1992). Vi valde att intervju pedagoger för att få ett bredare perspektiv på utemiljöns utformning och barnens delaktighet. Samtidigt bidrog dessa intervjuer till fler infallsvinklar på studien som skulle styrka vårt syfte. Genom intervjuerna kunde vi sätta barnens tankar i förhållande till pedagogernas och sedan jämföra resultaten. Samtalen med pedagogerna ägde rum enskilt för att få fram pedagogernas egna tankar och så de inte

skulle bli påverkade av kollegornas synsätt. Wallén (2008) menar att det är viktigt att man anpassar frågorna efter individen och ha åldern i åtanke när man ska intervjua för att utfrågningen ska bli så bra som möjligt. När vi intervjuade utgick vi från vissa redan förutbestämda frågor och, som Carlsson (1996) nämner, ska man vara som en ”trafikpolis”, vi skulle styra samtalet åt den riktning som var väsentlig för vår studie, för att undvika att komma ifrån ämnet och vårt syfte.

4.4 Genomförande

De förskolor som valdes ut för att medverka i studien var tidigare kända för oss. Tiden för när intervjuerna skulle äga rum fick pedagogerna själva bestämma för att det inte skulle störa deras och barnens inplanerade aktiviteter. Pedagogerna bestämde även vilken tid de själva skulle intervjuas på, för att de skulle kunna sitta ostört med oss utan att känna sig stressade. När vi var på den första förskolan påbörjade vi inte intervjuerna direkt utan satt först med vid frukosten och samlingen. På andra förskolan däremot började vi med intervjuerna direkt, för att det skulle passa med deras planerade aktiviteter. Vid båda intervjutillfällena satt vi i ett rum som barnen kände till väl och där kunde vi sitta ostört utan pedagogernas medverkan. Vi använde oss av en artefakt i form av en diktafon, för att lättare kunna återkomma och ha tillgång till den fullständiga intervjun när vi senare skulle bearbeta den insamlade datan. Enligt Kullberg (2004) är det lämpligt att använda sig av ljudinspelningar vid en intervju för att fortlöpande kunna analysera materialet. Efter intervjutillfällena lyssnade vi igenom det inspelade materialet och transkriberade det samtidigt med hjälp av datorn.

4.5 Bearbetning av data

För att kunna analysera intervjuerna behövde vi bearbeta ljudinspelningarna genom att lyssna igenom och transkribera materialet och göra en skriftlig sammanställning. Det var tidskrävande att transkribera alla intervjuer, men det var nödvändigt för att vi lättare skulle kunna analysera det insamlade materialet. Enligt Denscombe (2000) är det betydelsefullt att bearbeta data genom transkribering då det blir mer hanterbart att analysera än vid ljudupptagning. Vi genomförde första alla intervjuer på samma förskola innan vi började med transkriberingen för att lättare kunna urskilja svaren vi fick på vardera förskola. Utefter problemformuleringarna och intervjufrågorna utformades fyra rubriker till

resultatdelen för att underlätta och göra en tydlig struktur för läsaren. Efter varje rubrik gjordes en kortare analys där vi jämförde de olika intervjugrupperna och försökte urskilja likheter och skillnader mellan dem. Sammanställningen har behandlats flera gånger för att få en så korrekt bild av intervjuerna som möjligt.

4.6 Validitet och reliabilitet

Genom att använda kvalitativa intervjuer som metod fick vi fram barnens och pedagogernas tankar och uttryck hur de upplevde förskolegården och det är det som är syftet med denna studie. Kullberg (2004) nämner att validitet, i vetenskapliga sammanhang, innebär huruvida undersökningen har nått sitt syfte eller inte. Vidare diskuterar Kullberg (2004) reliabilitet, ifall undersökningen är pålitlig och trovärdig och inte endast ett slumpmässigt resultat. När vi genomförde intervjuerna använde vi oss av två intervjumallar, som var egenkonstruerade och som inriktade sig antingen till barnen eller pedagogerna. Studien syftade inte till att generalisera utan vi ville ta fasta på individens personliga åsikter. Man kan använda sig av våra intervjumallar men man kan inte förvänta sig att återskapa samma resultat. Carlsson (1996) säger för att en undersökning ska nå hög reliabilitet krävs det att resultatet blir nästan detsamma oavsett när man genomför studien eller vem som genomför den. Vidare nämner författaren att det är svårt att nå hög reliabilitet i en kvalitativ undersökning på samma sätt som i en kvantitativ, då man inte kan få samma resultat upprepande gånger. I en kvalitativ studie handlar reliabiliteten istället om huruvida läsaren kan sätta sig in i forskarens resonemang om resultatet för att avgöra dess trovärdighet.

4.7 Forskningsetik

Det har utformats specifika krav inom forskning för att skydda den enskilda individen. Dessa 4 huvudkrav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 1990). Innan vi påbörjade vår studie kontaktades förskolorna genom att vi åkte dit och pratade med dem angående vad vår undersökning handlade om och om de ville ställa upp i vår undersökning. Efter att de godkände och kunde tänka sig att ställa upp kontaktades föräldrarna genom ett informationsblad där vi kortfattat presenterade oss själv och studiens syfte. I informationsbladet framgick också att det var frivilligt och att alla medverkande i undersökningen var helt anonyma. Endast

de barn vars föräldrar hade godkänt att de fick delta, intervjuade vi. I vår resultatredovisning framkom det endast vad de medverkande själva hade sagt, för att vi skulle kunna bearbeta och analysera det insamlade materialet. Därför använde vi oss inte av några namn på personer, orter eller förskolor, för att kunna skydda de individer som befinner sig där. Vi försäkrade också föräldrarna och förskolepersonalen om att det material vi fick in skulle endast vi ha tillgång till, och det skulle endast användas i forskningssyfte. Det inspelade materialet skulle även raderas efter att vi avslutat studien.

5. RESULTAT

I resultatdelen presenteras resultatet av intervjuerna i form av sammanfattningar under de olika rubrikerna: Hur upplever barnen sin förskolegård utifrån leken? Vad anser barnen att de lär sig på förskolegården? Vad vill pedagogerna att barnen ska få ut av förskolegårdens utformning och möjligheter till lek? På vilket sätt är barnen delaktiga i gårdens utformning och val av lekredskap? Efter varje fråga har vi avslutat med kommentarer där vi kort analyserar resultatet.

5.1 Hur upplever barnen sin förskolegård utifrån leken?

Blåbäret – Intervjugrupp 1

När barnen är ute och leker, vilket oftast är på eftermiddagen efter vilan och maten brukar de leka allt möjligt fick vi som svar. De gillar t.ex. att baka sandkakor, rita med utekritor, gunga, leka mamma-pappa-barn, bo i trädhuset eller lekstugan och hänga i lianen som finns vid trädhuset. De pratade även om ett nedfällt träd som de använde som klätterträd. På frågan vilket som var barnens favoritställe på gården, svarade de gungorna och klätterträdet. Barnen gillade gungorna ”för det är roligt och man kan åka slalom med gungorna”. Klätterträdet var favoritstället för där kan man ”klättra mycket och gå på sidorna utan att hålla i sig”. Alla tre barnen gillade sin gård, men en svarade att det var bättre på mammas jobb för där fanns en skateboardramp.

Blåbäret – Intervjugrupp 2

Barnen går ut och leker på förskolegården efter maten, frukten och vilan och brukar då ”klättra och göra vad som helst där ute”. De leker Bamse, befinner sig vid lekstugan, brukar använda sig av täcken för att bygga kojor samt leka att de får gäster på besök. Två av barnen gillade att gömma sig och hade två olika buskområden som favoritställen. Dessa ställen var populära då det fanns hål i buskarna som de kunde krypa igenom och sitta och gömma sig i. Det tredje barnet gillade att sitta under trädkojan och leka att man grillar samt tyckte barnet att det också var ett bra gömställe. Alla tre barnen svarade att de gillar sin gård för där finns mycket att göra.

Hallonet – Intervjugrupp 3

Barnen brukar klä på sig och gå ut efter sagan som är efter maten och brukar då cykla runt på gården, vara vid lekstugan eller ”leka med geggamoja fast det kan man inte göra nu”. De brukar även leka i tunneln där man kan krypa, gå och stå upp. Tunneln var alla tre barnens favoritställe, dels för att den låg mellan buskar eller som barnen svarade ”mellan lövarna” och för att de kunde leka med pinnarna som de hittade där. Med pinnarna brukade de kriga med varandra och leka goda och onda. Men i verkligheten slår man inte pinnarna på varandra utan bara på låtsas, poängterade de. Vidare sa barnen att tunneln ibland blev till ett skepp. Även de stora stockarna förvandlades till skepp, i synnerlighet ett stort rymdskepp som man kunde åka upp i rymden med. Vid frågan om barnen tycker om sin gård fick vi ett ”mmm” till svar från två av dem och en svarade inte alls. Sen övergick samtalet till att prata om poolen som de bygger hemma i trädgården.

Hallonet – Intervjugrupp 4

Barnen i denna grupp visste inte riktigt när de brukade gå ut, utan svarade ”snart kanske”. När de är ute brukar de leka, cykla rundor, spela med bollar och klättra i träd. Deras favoritställen var tunneln och buskarna för där kunde man gå in och ut och cykla igenom. Barnen tycker om sin gård för de ”kan springa därute och leka och cykla och så”.

Kommentarer

Vi upplever att gömställen är väldigt uppskattat på förskolorna, då de flesta barnen nämnde i intervjuerna att de gillar ställen de kan gömma sig på. Vi kan urskilja att naturområden var populära lekställen för barnen då bland annat klätterträd och buskage ofta förekom i svaren. De fasta lekområdena som gungor och trädhus förekom också som favoritställen men majoriteten av barnen valde ändå naturområdena i leken.

5.2 Vad anser barnen att de lär sig på förskolegården?

Blåbäret – Intervjugrupp 1

Varför barnen tror de går ute besvarades med att de måste få frisk luft och ”att fröknarna säger att vi måste ut och leka för att få luft”. Vidare undrade vi om barnen tänker att de lär sig något när de är utomhus och två svarade att de lär sig basket, spela tennis med uteracket och att använda klubbor så de kan spela bandy. Ett barn svarade att hon lärde sig

ingenting. På frågan om vart de bäst gillar att leka, inomhus eller utomhus, svarade två barn inomhus och ett utomhus. Motiveringen för att leka inomhus var att det var skönast för det var kallt ute, men på sommaren när det var varmt tyckte de om att vara ute. Pojken tyckte utomhus för att man kunde gräva jättelångt ner och man kunde klättra i klätterträdet.

Blåbäret – Intervjugrupp 2

”Vi går ut för att få frisk luft och så blir man inte gnällig och inte så trött, har någon sagt”, svarade ett av barnet. En annan sa ”de har även sagt att man blir pigg när man är där ute”. När barnen är ute tänker de att de lär sig att klättra i träd, lär sig krypa och hoppa ner från träd, en svarade också att svinga i repet var roligt för det hade han lärt sig. Alla tre barnen gillade bäst att vara inomhus för att det fanns mer grejer som man kunde leka med och man kunde bygga kojor. De ansåg att de hade mer byggmaterial inne, som klossar att bygga med, medan där ute bara fanns sand och pinnar vilket gör att det lättare kunde rasa samt att det även kunde regna ute.

Hallonet – Intervjugrupp 3

Barnen poängterade att de endast går ut för att leka och få luft och inget annat. Även på frågan angående vad de tänker att de lär sig svarade de att de lär sig ingenting när de är ute på gården för ”man bara leker”. Dessutom tycker barnen det är bättre att vara inomhus för det är kallt där ute och de kan leka mer inomhus.

Hallonet – Intervjugrupp 4

Förklaringen vi fick till varför barnen går ut var dels för att få frisk luft men en flicka sa även ”för att jag tror att våra fröknars chef säger att man måste gå ut”. Först var de osäkra på om de lärde sig något när man var ute på gården och satt tysta och funderade ett tag, tills de svarade att de lärde sig att klättra och cykla. Alla tre barnen föredrog att vara inne för där gillar de att leka och något barn gav en förklaring till att man kan rita inne vilket man inte kan göra utomhus. Vidare sa de också att de föredrog att bygga med lego, vara i ”byggis” och leka i hemmarummet inomhus.

Kommentarer

Gemensamt för alla intervjugrupper var att frisk luft var anledningen till varför man går ut. Vi ser detta som att barnen kan ha blivit influerade av pedagoger eller andra vuxna i

deras omgivning som kan ha uttryckt sig så här. Vad barnen anser att de lär sig ute varierar på förskolorna. På förskolan Blåbäret hade barnen mer fokus på grovmotoriken och bollsporter, medan på förskolan Hallonet hade barnen svårt att urskilja lärandet i leken och svaren blev att de inte lärde sig något alls utan bara lekte. Likheten mellan förskolorna vara att majoriteten av barnen föredrog att vistas inomhus då det fanns mer tillgång till byggmaterial och nämnde även att klimatet var skönare inomhus.

5.3 Vad vill pedagogerna att barnen ska få ut av förskolegårdens utformning och möjligheter till lek?

Blåbäret – Pedagog A

Pedagogen anser att det är viktigt att barnen får röra på sig och det är en av anledningarna till varför de går ut om dagarna. Då gården är liten vill hon utnyttja den så mycket som möjligt och poängterar att barnen alltid är sysselsatta i de olika små rum och buskage som förskolegården erbjuder. Vidare nämner hon att det finns olika möjligheter för barnen att leka, som stubbar där de kan träna balansgång, gungor och kullen där de kan känna ojämnheter och höjder. Det viktiga är att de känner att de inte behöver vara rädda om materialet då det är naturmaterial. Skillnaden mellan att vara ute och inne tycker pedagogerna är att utomhus inbjuds det mer till rörligare lekar, ”det blir inte lika stimmigt” och de kan använda saker som cyklar och gräva i sandlådan och andra lekar som används utomhus. Hon tillägger att personalen på förskolan är väldigt flexibla för om barnen skulle vilja rita får de gärna ta ut ritsakerna eller bilbanan och annat.

Blåbäret – Pedagog B

Pedagogen konstaterar att deras utemiljö är liten men anser att barnen hittar sin plats och är fullt upptagna på de olika ställena. Pedagogen nämnde att det inte finns så mycket yta för barnen att springa runt på men det finns kojor de kan leka i, barnen kan klättra och där finns även en backe. Förskolegården ska erbjuda barnen att upptäcka, leka med hjälp av fantasin och använda sig av naturmaterial som pinnar, blad och sand anser hon. Skillnaden mellan att vara inne och ute bedömer hon är att lekarna blir annorlunda då vissa barn har lättare för att leka inne och andra ute. Rollekar tycker hon försvinner och exemplifierar med en flicka som ofta leker rollekar och klär ut sig inne, och därför har svårigheter med lekar utomhus. En annan skillnad är att barnen får röra sig fritt och ”rasa ut” i leken.

Hallonet – Pedagog C

I jämförelse med andra förskolor tycker pedagogen att deras förskolegård är annorlunda och jättemysig. Det är ingen traditionell utegård med gungor och rutschkana, utan det är den egna inspirationen som får styra vad man ska leka. Vilket innebär att de får andra möjligheter i jämförelse med ”vanliga” förskolegårdar. Hon tror att genom att vara ute, bidrar det till att barnen får frisk luft. ”Och det är nyttigt att vara ute och bli av med lite bakterier”. Utemiljön bidrar till större ytor och ger bättre plats för barnen att ha sin fria lek på, som att hoppa och springa. Vidare anser hon att där inne har de inte så stor plats vilket medverkar till att det blir stökigt och barnen hörs mer. Man kan urskilja olika lekar beroende på vart man befinner sig och även kamrater varierar i ute- som innemiljön.

Hallonet – Pedagog D

Frisk luft är en av anledningarna till förskolans utevistelse samt att de vill använda sig av utemiljön i verksamheten och vara ute så mycket som det bara går, tycker pedagogen. Därefter säger hon att hon gillar gården men också att de inte riktigt har uppnått de mål med förskolegården som de hade från första början. Förskolegården ska vara som en upplevelseträdgård där barnen bara kan ”vara” och bli ”inspirerade och lockade till lek”, de vill inte att den ska vara tillrättalagd. Hon betonar också att gungor och dylikt hade tagit för stor plats på gården då det finns krav och regler som måste följas angående avstånd m.m. Hon har upplevt att blyga barn blir öppna och mer framåt när de befinner sig ute och det kan bero på att det är mycket friare miljö då det inte finns några avgränsningar med väggar och tak. Fler skillnader är att ”barnen får mer ro och kan leka färdigt när de är ute och det blir även mindre konflikter”. Konstellationerna förändras i barngruppen och barnen mixas då gränserna suddas ut mellan avdelningarna och åldrarna.

Kommentarer

Svaren skiljer sig åt hos pedagogerna när det gäller varför de går ut. En av pedagogerna trycker mycket på den motoriska utvecklingen och att man ska främja hälsan genom att röra på sig och det gör man genom varierande miljö. Ur en annan synvinkel angående hälsa menar en pedagog att bakteriefloran minskar om man är ute mycket. Två andra pedagoger är inne på liknande spår, där de vill att utemiljön ska vara upptäckande för barnen och att ett arbete med utomhuspedagogik ska vara en naturlig del av verksamheten. Vi uppfattar det som att alla pedagoger gemensamt tycker att större ytor ger friare lek och det ger upphov till mindre konflikter. Gruppkonstellationen och lekar som förändras

beroende på om man är ute eller inne anser vi kan bero på olika förutsättningar i miljön såsom utrymme, material och intressen.

5.4 På vilket sätt är barnen delaktiga i gårdens utformning och val av lekredskap?

Blåbäret – Intervjugrupp 1

Vi frågade om barnen tyckte det saknades något på deras gård eller om de hade några önskemål och ett barn ville ha skateboard och ramp. Ett annat barn svarade att hon hade velat ha lite mer cyklar som räckte till alla barn för ”vi har bara gula och röda sparkcyklar”.

Blåbäret – Intervjugrupp 2

Här berättade två av barnen att de önskar att de hade haft en stor studsatta medan ett barn sa ” jag har redan en studsatta hemma så då behöver jag inte köpa”. En flicka sa att hon önskade sig ”ljus sand som är lite len” och ett barn ville ha en swimmingpool.

Hallonet – Intervjugrupp 3

Barnen besvarade frågan med att de önskade sig en studsatta till förskolegården och även fler pinnar att leka med.

Hallonet – Intervjugrupp 4

Barnen satt och funderade ett tag innan en flicka svarade att hon önskar att de hade haft en studsatta och en annan höll med. Det tredje barnet svarade att han ville ha en pool på gården.

Blåbäret – Pedagog A

Pedagogen började berätta hur förskolegården hade sett ut innan deras verksamhet öppnades. Då var gården inte anpassad till verksamheten alls, den var platt och kal. Där fanns dock en sandlåda. De har haft fria händer och idag finns det bland annat en kulle, en pilkoja och buskar där barnen kan springa omkring. Utformningen på förskolan har delar av personalen varit med och bestämt hur den ska se ut, tillsammans med en förälder som är landskapsarkitekt. Detta skedde för några år sedan. Föräldern studerade utemiljön och

kom med förslag på förändringar och på så sätt blev det mer växtlighet på gården. Barnen har inte varit delaktiga i själva utformningen av förskolegården, men när någon pedagog exempelvis går och lukar i rabatten är det alltid något barn som vill hjälpa till och då får de det. De hjälper till med att köra bort ogräset i skottkärran till komposten och brukar då upptäcka saker som nyckelpigor och annat som bidrar till lärandetillfällen. Just nu håller de på att få igång ett vattenprojekt där de vill bygga vattenrännor som är flyttbara för att barnen ska kunna experimentera och leka, då ”barnen älskar att leka med vatten”. De hoppas kunna komma igång med projektet nästa år till våren men först är det mycket som ska ordnas, bland annat ska de köpa allt material. Det krävs samarbete med föräldrarna för att kunna få ihop vattenrännorna och förverkliga visionen. Kontinuerligt pratar pedagogerna med barnen och frågar vad de tycker om att göra där ute och barnen har då svarat att de gillar gungorna. Indirekt får de svar om vad barnen skulle vilja ha mer av, och att förverkliga barnens tankar angående gungorna är svårt då utrymmet är begränsat, svarade pedagogen.

Blåbäret – Pedagog B

Pedagogen själv har inte varit med och konstruerat gården utan tror att de som var med och öppnat verksamheten gjorde det. Ibland anordnas det trädgårdsfixarkvällar med föräldrar och då har de bland annat byggt två kojor. Vidare tror hon att det är barn tillsammans med föräldrar och pedagoger som har önskat vad de vill ha och därför ser gården ut som den gör idag, men hon vet inte riktigt. Annars har barnen inte varit delaktiga i utformningen under den tid hon har jobbat på förskolan. Någon gång har de pratat med barnen angående deras tankar om utemiljön, men mestadels har de gjort observationer. Genom dessa observationer menar pedagogen att man ser vad barnen bäst tycker om att leka, med vilka redskap och vart. Hon berättar att barnen befinner sig mycket vid vattenkranen och utforskar genom att bära och hålla. Deras visioner är att ”utifrån kranen bygga någon sorts vattenränna”. De har blivit inspirerade av en annan lekplats som hade en sådan konstruktion och vill därför själva försöka bygga en.

Hallonet – Pedagog C

Pedagogen har inte någon aning om vem det är som har varit med och utformat deras förskolegård men antar ändå att det är någon trädgårdsarkitekt i samarbete med kommunen. Vidare berättar hon att det har skett lite småförändringar under de tio åren förskolan har funnits, med att det har tillkommit mer växtlighet. Hon vet inte om barnen

har varit delaktiga i utformning men hon tror inte det. På frågan om de någon gång har observerat eller intervjuat barnen om deras tankar kring utegården var hon tveksam men svarade att ”Nä det har vi nog inte nä”. Följdfrågan blev varför inte, och då fick vi svaret ”det har vi aldrig tänkt på tror jag”. I och med att utemiljön är en upplevelseträdgård får inga större förändringar göras. Som att sätta dit rutschkana och gungor. Det beror även på att det inte ska bli något tillhåll och stökigt på helgerna. Det som kan förändras är att skaffa nya växter och träd och att man förbättrar cykelgången med nya plattor. Föräldrarna är engagerade när det anordnas fixardagar under vårterminen och tillsammans rustar de upp gården genom att klippa häckar, fläta pilkojan, rensa trädgårdslandet med mera.

Hallonet – Pedagog D

I samarbete med en elev som utbildades till landskapsarkitekt skapade de en upplevelseträdgård, där man såg till barnens behov och att alla åldrar skulle stimuleras. På grund av tidsbrist, då man ville ha igång verksamheten, tillfrågades aldrig barnen vad de önskade sig angående utemiljön. När förskolan öppnades hade de en väldigt varierande åldersskillnad från 1-10-åringar, för det bedrevs både förskola och fritidshem. Barnen är nu delaktiga i barnträdgården när de får ta med sig egna perenner och ta reda på information om blomman såsom färg, längd, namn, blomning som de sedan presenterar för de andra. Denna blomma planteras och sköts av barnet själv. Man gör även ett trädgårdsschema där de ska rensa, räfsa och vattna i trädgårdslandet tillsammans med en pedagog. I detta samspel lär de sig att vara aktsamma och respektera allt levande i naturen. De är också delaktiga i hela processen från plantering till skördning. Pedagogen vill göra en förändring; avsätta en hörna för vattenlekar med bland annat en vask där barnen kan experimentera och utforska samt leka med vatten. Pedagogen vill även skapa en sinnesträdgård och har redan skissat upp en som förslag. På denna plats är det de sinnliga upplevelsena som är i fokus såsom dofter, känsel, färger, former, smaker, hårda och mjuka saker och ljud som kommer från växter och blommor. För att bekosta förändringar i utemiljön får man ta från verksamhetspengarna, men när det gäller växtligheten har man möjlighet att ansöka om pengar.

Kommentarer

Det vi märkte var att de två pedagogerna som var med och öppnade upp förskolorna hade mer att säga om utemiljön och dess utformning samt om barnens delaktighet, än de andra.

På båda förskolorna har barnen överlag inte varit delaktiga i varken utformning eller val av lekredskap. Inte på någon av förskolorna har det gjorts några intervjuer om barnens önskemål om eventuella förändringar. Ibland har det dock förekommit att de har frågat vad barnen har för tankar kring utemiljön och gjort enstaka observationer för att se vad de gillar att leka med och var de vill vara på gården. Vidare kan vi också urskilja att det är intresset hos pedagogerna som styr deras engagemang att involvera barnen i utemiljön. På Hallonet kan vi se utefter pedagogens svar att förskolegårdens utformning styrdes av barns allmänna behov och inte deras intresse när den anlades. En annan skillnad är barnens delaktighet i trädgårdsskötseln. På Hallonet involverar pedagogerna medvetet barnen i trädgårdsskötsel genom plantering, odling och rensning av rabatter, och det menar de bidrar till lärandesituationer. På Blåbäret däremot skedde det endast om barnen visade intresse för det själva. Gemensamt för förskolorna var att de hade liknande visioner om att utforma en plats på förskolegården där barnen har tillgång och kan experimentera med vatten. Dessa visioner byggdes på barnens intresse som pedagogerna hade upptäckt vid observationstillfällena.

6. DISKUSSION

Diskussionsdelen är uppdelad i en metod- och resultatdiskussion. Resultatdiskussionen har vi delat upp under följande rubriceringar; utemiljö och lärandemiljö, lekzonerna i förskolornas utemiljö, olika perspektiv på förskolegården, barns inflytande och pedagogernas visioner. Vi avslutar med egna slutsatser och om hur man kan forska vidare inom ämnet.

6.1 Metoddiskussion

Vi använde oss av en kvalitativ inriktad undersökning som utgick från barngruppsintervjuer och pedagogintervjuer. Utifrån val av metod i relation till studiens syfte och problemformulering utarbetade vi intervjufrågor som var adekvata för vår studie. Precis som Wallén (2008) rekommenderar anpassade vi frågeställningarna efter barnen. Frågorna var semistrukturerade och öppna, för att inte låsa barnen och för att få ett mångfaldigt svar. Barnen kände sig nog inte så utsatta att de måste komma med ett svar, eller de svar som de tror vi var ute efter. En del av de frågor vi ställde kändes upprepande eller som att de gick in i varandra, mestadels gällande pedagogfrågorna. Vi kände att det inte fanns några svårigheter med att ställa frågorna till barngrupperna, då vi aldrig behövde omformulera oss. Med facit i hand hade vi velat lägga till en fråga; om du hade fått bestämma, hur skulle din förskolegård ha sett ut? Denna fråga för att få ytterligare perspektiv på hur barnen skulle vilja förändra sin förskolegård. Man kanske även hade kunnat få fram fler eventuella önskningar från barnen. Pedagogfrågorna var relevanta och bidrog till bra samtal där ibland flera följdfrågor ställdes, beroende på vad pedagogen svarade och vid vårt behov av att vilja veta mera.

I enlighet med Doverborg & Pramling (1992) då barn i samspel kan bidra med större variation på svaren ville vi att barnen skulle hjälpa varandra att utveckla sina tankar och det var vår intention med gruppintervjuerna. Vidare anser vi också att gruppintervjuer är en trygghet för barnen om de inte är vana vid att bli intervjuade, speciellt då de inte kände oss. Vi ville skapa ett naturligt samtal runt ett specifikt ämne precis som Carlsson (1996) påvisar att den kvalitativa intervjumetoden innebär. På förskolan brukar barn vanligtvis ha samlingar där de samtalar i grupp, och vi ville återskapa en liknande situation då vi anser att det skulle föra samtalet framåt. Utifrån intervjuerna upplevde vi att på förskolan

Blåbäret hade barnen en viss vana att bli intervjuade. Vi uppmärksammade detta då barnen hade en konversation sinsemellan och byggde vidare på varandras svar och förde ett resonemang kring frågorna. På Hallonet däremot blev det mer som en intervju, för barnen kommunicerade inte mycket med varandra, utan det blev fråga–svar–metod. Vi kan även känna att gruppkonstellationen kunde gjorts annorlunda då, barnen kanske inte lekte med varandra i vanliga fall och kunde kanske därför inte hjälpa varandra i att uttrycka sig nu. Det som också kan ha spelat roll är att vi på Blåbäret umgicks med barnen innan intervjuerna och deltog i deras vardagsrutiner. På Hallonet blev vi direkt inkastade i intervjuerna och fick ingen chans att prata med barnen innan för att skapa trygghet och förtroende, såsom Doverborg & Pramling (1992) anser att man ska ta tid att lära känna barnen innan man intervjuer. De nackdelar som vi upplevde var bland annat svårigheten att få fram alla barnens tankar eftersom det fanns dominerande kontra blyga barn i gruppen. Det var även svårt att urskilja om det verkligen var deras svar eller om de påverkades av gruppen. Trots att det fanns vissa brister med gruppintervjuerna enligt oss, skulle vi välja det igen då det skapade trygghet och gav ett avslappnat samtal i gruppen, vilket är viktigt för oss.

Diktafon var ett bra val av artefakt precis som Kullberg (2004) poängterar. Man kunde i lugn och ro föra ett samtal utan att behöva avbryta för att anteckna. Transkriberingen var tidskrävande men gav mycket givande resultatet då vi fortlöpande kunde återgå till inspelningarna. Man kunde citera och referera korrekt, utan att glömma bort centrala bitar som man kanske gör om man skulle antecknar.

6.2 Resultatdiskussion

Utifrån vår undersökning, teoretiska utgångspunkter och intervjuresultat framgår det hur viktigt det är med en genomtänkt planering av utemiljön ur ett barnperspektiv. För att den ska kunna bli en mångdimensionell lek- och läromiljö för barnen måste pedagogerna få in utevistelsen på ett naturligt och medvetet sätt i verksamheten. Detta stärks även av Ericsson (2002) som också menar på att utevistelsen ska ske regelbundet. Vi vill med stöd av litteraturen lyfta fram vikten av att barn ska vara involverade i planering av utemiljön, för det är ju ändå barnen som ska samspela och få ett utbyte av sin utevistelse. På så vis hoppas vi kunna väcka nya tankar hos pedagoger ute i verksamheten, där de kan ta fasta på vårt resultat för att få en inblick i hur andra pedagoger och barn upplever sin utemiljö,

och själva undersöka hur deras förskolegård uppfattas av barnen. Undersökningen ska också inspirera till att våga bryta gamla rutiner och utforska förskolegårdens möjligheter tillsammans med barnen för att ytterligare kunna skapa en stimulerande och utmanande miljö utifrån barnens intressen och behov. De tidigare uppfattningarna vi hade om att pedagogerna oftast motiverar utevistelsen med att barnen behöver frisk luft bekräftas både i litteraturen och i intervjuerna. Även barnen hävdar att frisk luft är anledningen till att de går ut, vilket indikerar på vuxnas påverkan i barns uppfattning till varför man är utomhus. Detta menar också Grahn (2007) och Mårtensson (2004); att förskolepersonal har oftast denna inställning och attityd till utevistelse. Vi menar att man som pedagog inte ska vara enkelspårig i sitt tankesätt, då utevistelse har mycket mer att erbjuda barnen i avseende för lek och lärande.

6.2.1 Utemiljö och lärandemiljö

I resultatet framgick det att en barngrupp inte ansåg att de lärde sig något ute, de bara leker, vilket vi tolkar som att de inte uppfattade lek som ett lärandetillfälle. Det kan kanske också bero på att barnen är omedvetna om vad de lär sig, för ordet lärande kan vara för abstrakt och omfattande för dem. De andra barnen vara inne på en motorisk utveckling där de nämnde att klättra, cykla och springa var en del av vad de lärde sig. Genom utevistelsen utvecklas grovmotoriken, för det är i denna miljö som barnen kan röra sig fritt och ägna sig åt utemiljöns möjligheter. Granberg (2000) är inne på samma spår med att lek bidrar till motorisk utveckling och alla kroppens delar aktiveras med hjälp av en varierande terräng. Bollsporter definierade barnen också som ett lärande då de påpekade att de lärde sig spela basket, tennis och bandy. Detta är också en del av motorisk utveckling samtidigt som den sociala kompetensen utövas i form av samarbete och lagkänsla. Vidare kunde man urskilja att både fasta och lösa lekredskap var en viktig del i barnens lek, då gungor var ett favoritställe och barnens önskemål innefattade också redskap såsom cyklar och studsmatta. Norén-Björn (1977) menar på att lekredskap är betydelsefulla och utvecklar barns lek och fantasi. Vi upplever att gömställen var mycket uppskattat på förskolorna för de flesta barnen nämnde det i intervjuerna. Vi kan även urskilja att naturområden var populära lekställen för barnen då bland annat klätterträd och buskage ofta förekom i svaren. Dessa ställen anser vi inspirerar barnen till att utveckla sin fantasi och lek. Detta förklarar Mårtensson (2004) med att barnen behöver kunna få möjlighet att "försvinna" för att kunna reglera spänningen i leken. Grahn m.fl. (1997) påtalar att om barnen inte leker på gården lägger man fokus på att det är de som inte kan

leka, men det diskuteras sällan om att det är miljön som måste förändras. I en av intervjuerna med ena pedagogen framkom det att en flicka inte kunde leka ute för hon mest ville leka rollekar inomhus. Det nämndes aldrig i intervjun vad det var flickan behövde för att bli stimulerad och lockad till lek i utemiljön. Vi menar på att miljön har stor inverkan på barnen och deras lekar och kan vara mer eller mindre bra beroende på vilket barn man utgår från. Därför är variation på förskolegården ett måste för att alla barn ska få tillgång till en utvecklande läromiljö. Enligt Grahn (2007) ska barn ha tillgång till en varierande förskolemiljö för att lättare kunna inleda lekar. Om inte utformningen går att ändra på måste pedagogen var flexibel med inne- och utematerial, som en av pedagogerna i intervjun poängterade.

6.2.2 Lekzonerna i förskolornas utemiljö

Vilka sju kriterier uppfyller förskolegårdarna, enligt Grahns (2007) definition? Entrézonerna återfinns endast på Blåbäret där man tydligt kan se en övergång från inne till ute, barnen har lätt att själva ta sig ut och vid regn kan de fortsätta sin lek på altanen under markisen. Hallonet har ingen entrézon och de är i behov av en pedagog som öppnar grinden ut till förskolegården. Lekbaserna finns på båda ställena om man tolkar barnens utsagor om att en tunnel kan förvandlas till ett skepp, precis som exempelvis barnen på Hallonet berättade om. De lugna områdena var inte direkt något vi uppmärksammade i barnens intervjusvar, men det fanns säkert ett eller annat område på gården där barnen kunde vara ensamma. Vi tror att anhaltszonerna är de gömställen som barnen nämner i intervjuerna. Enligt Grahn (2007) är inte dessa förstahandsområden för barnen, men som vi tolkar det används dessa områden intensivt, då de blev påtalade som favoritställen. De dynamiska zonerna finner man på båda förskolorna, mer på Hallonet än Blåbäret. Hallonet har stora gröna ytor att springa på i jämförelse med Blåbäret som har en begränsad gräsyta men har dock en bra asfalterad cykelgång. Hallonet hade mest inslag av de sinnliga platserna då deras förskolegård var en upplevelseträdgård. De hade olika sorters naturtunnlar exempelvis avenbokstunnel och piltunnel. Men även hos Blåbäret fann man några platser såsom sandlådan och zinkbaljan. Den osynliga gränsen mellan trygghet och utmaning var svårast att urskilja på gårdarna, då det beror på och skiljer sig från individ till individ. Vi tycker det var komplicerat att kunna identifiera och separera zonerna från varandra då vissa är ganska snarlika i funktion och beskrivning. Men om vi hade studerat barnens lek mer ingående i deras naturliga miljö tror vi att det hade blivit lättare att upptäcka och kartlägga zonerna efter Grahns (2007) beskrivning.

6.2.3 Olika perspektiv på förskolegården

Pedagogerna belyser utemiljöns betydelse och vad de vill att utemiljön ska förmedla till barnen ur olika synvinklar. En pedagog betonar vikten av att barnen måste röra på sig, medan några andra vill att förskolegården ska ge barnen upplevelser i form av upptäckter och sinnliga händelser. Att använda sinnen och hela kroppen finner både Nilsson (2003) och Grahn (2007) att man får sin nyfikenhet stimulerad. Vidare kan vi också urskilja att det är intresset hos pedagogerna som gör att de har fokus på olika områden angående vad de anser att barnen ska få ut av förskolegården. På en förskola kan vi se utefter pedagogens svar att förskolegårdens utformning styrdes av barns allmänna behov, precis som Granberg (2000) betonar. Vi håller med om att man ska ha ett barnperspektiv när man utformar förskolegården men man ska inte frångå barns intressen. Läroplanen för förskolan, Lpfö98 framhåller att både barns intresse och behov ska finnas med och ligga till grund i planeringen av utemiljön. På förskolorna blir förklaringen att barn inte är delaktiga på grund av tidsbrist men pedagogerna vill ändå framhålla att barnen är engagerade i utemiljön gällande trädgårdsskötsel. Både Bengtsson (1981) och Mårtensson (2004) har nämnt att trädgårdsskötseln inte är pedagogernas ansvar utan sköts av anställd personal. Vidare betonar Bengtsson (1981) att barnen och pedagogerna går miste om lärtillfällen då man lägger ansvaret på någon annan. Pedagogerna tar hand om trädgårdssysslorna själva och tar alltså tillvara på de lärtillfällen som uppstår när barnen vill hjälpa till. Det blir konkreta metoder där barnen är delaktiga i hela processen och därigenom får en helhetsbild. Utemiljön anser vi är en utmärkt läromiljö som pedagoger ska ta tillvara på i större utsträckning. Även Szczepanski (2007) poängterar att lärarna och barnen tillsammans måste förflytta sig ut ur förskolelokalerna och söka kunskap i utemiljön. Vid dessa tillfällen där pedagog och barn samspelar tror vi att pedagog blir som en medupptäckare och det innebär att det blir ett naturligt samspel. Att vara som medupptäckare bidrar till att barn får en ökad förståelse och kan se hur saker hänger samman anser Granberg (2000). Pedagogerna kan ställa frågor och föra ett samtal med barnen. Pedagogerna på förskolan nämner även föräldrarnas samverkan som en positiv hjälp med underhåll och skötsel av förskolegården.

6.2.4 Barns inflytande och pedagogernas visioner

Pedagogerna har inte gjort några intervjuer om barnens önskemål om eventuella förändringar, utan har ibland frågat vad de har för tankar kring utemiljön och gjort enstaka

observationer för att se vad de tycker om att leka med och var på gården de gillar att vara. Vi tolkar detta som att utemiljön inte är något som man lägger fokus på utan det bara finns där. Samtidigt kan vi uppleva att pedagogerna strävar efter att involvera utemiljön i verksamheten och även få in barnens intresse i utformningen. Vad, hur och varför är de didaktiska frågorna som ger pedagogerna ett användbart verktyg för att kunna utgå från barns egna initiativ. Denna metod medför att barnen får möjlighet att fatta egna beslut och få ökat inflytande över sitt lärande menar Ericsson (2002). Beroende på förskolegårdens förutsättningar kan det vara mer eller mindre möjligt att förverkliga de visioner förskolan har. Förskolan Hallonet har en upplevelseträdgård som har större och friare ytor och kan lättare skapa permanenta platser som sinnesträdgård och vattenprojekt som är deras visioner. Den andra förskolan är mer kompakt och har mindre fria ytor och har därför en vision om att skapa flyttbara redskap som vattenrännorna till våren. Dessa visioner visar på att de ändå utgår från barnens intresse med vatten, som pedagogerna har tagit fasta på i sina observationer, och på så vis gör dem delaktiga i utformningen och val av redskap. I alla intervjuer påvisas det att engagerade föräldrar är en viktig del för att kunna förverkliga förskolornas visioner. Förskolans förutsättningar såsom utrymme, placering och kvalitéer, är bland annat det som styr om man har möjlighet att omsätta barns eventuella idéer i praktiken. En annan avgörande faktor är pedagogernas engagemang för utemiljön och huruvida de lyfter fram barns tankar om förändring i planering av förskolegårdens utformning.

Vi känner att vi bara berört en del av ämnet och utifrån vårt syfte och problemformulering kan man forska vidare på hur man kan förbättra barns inflytande i utformningen av förskolegården. För att göra detta möjligt behöver man göra en djupare studie där man observerar barnen och deras lek i utemiljön under en längre period, i kombination med intervjuer. Det hade även varit intressant att lägga fokus på hur årstiderna påverkar barns upplevelser kring utemiljön, då vi lade märke till att barns uppfattningar förändrades i relation till klimatet under året. Både Ericsson (2002) och Granberg (2000) påpekar att det behövs stora ytor för att konflikter nästan ska vara obefintliga, och därför hade det varit intressant att göra en studie om hur konflikterna påverkas av att förskolan har en liten förskolegård. Vår studie har bidragit med ett ökat intresse och djupare kunskaper för området och vi kommer ta med dessa erfarenheter i vårt kommande arbete som förskolelärare. Där kan vi se möjligheterna med förskolegården som både lek – och

lärandemiljö. En bra början är att göra intervjuer för att få barns uppfattning och det är en bra utgångspunkt att senare kunna bygga vidare på.

7. SAMMANFATTNING

Bakgrunden till vår undersökning var att vi tidigare under verksamhetsförlagda utbildningar har fått höra att motivationen från pedagogerna varit att barn ska få frisk luft därutav utevistelsen. Studien har även grundat sig i våra upplevelser om att man inte tar tillvara på förskolegårdens alla möjligheter. Vidare känner vi att under vår lärarutbildning har det varit för lite fokus på förskolans utemiljö. Syftet med studien är att undersöka hur barn och pedagoger upplever sin förskolegårds utformning och vilka möjligheter den ger till lek och lärande. Syftet var även att undersöka om pedagoger tar tillvara på och kan omsätta barns eventuella idéer på förändringar angående förskolegårdens utformning och val av lekredskap. Följande frågeställningar har vi utgått ifrån:

- Hur upplever barnen sin förskolegård i avseende på lek och lärande?
- Hur upplever pedagogerna förskolans utemiljö och vad vill de att barnen ska få ut av dess utformning och möjlighet till lek?
- På vilket sätt är barnen delaktiga i gårdens utformning och val av lekredskap?

Grahn (2007) beskriver sju lekzoner som förväntas finnas för att det ska bli en bra förskolegård. Mårtensson (2004) tar upp i sin avhandling "Landskapet i leken – en studie av utomhuslek i förskolan" att förskolegården skall skapa intresse och nyfikenhet hos barnet. Enligt Lpfö98 skall utemiljön bidra till lek och samtidigt inspirera till att utforska sin omgivning. Studien är baserad på en kvalitativ inriktad undersökning som bygger på semistrukturerade intervjufrågor riktade till barn och pedagoger på två skilda förskolor i Skåne. Dessa genomfördes som barngruppsintervjuer i åldrarna 4-5 år och enskilda pedagogintervjuer. I resultatet har vi kommit fram till att barnen är nöjda med sin förskolegård, den ger en varierande miljö med naturområden, öppna ytor, gräs, asfalt och olika lekredskap med mera. Pedagogerna tycker de utnyttjar det som gården erbjuder till lek och utveckling hos barnet, men samtidigt har man visioner om att förbättra och utveckla utemiljön. Slutsatsen är att förskolans förutsättningar såsom utrymme, placering och kvalitéer är bland annat det som styr om man har möjlighet att omsätta barns eventuella idéer i praktiken.

REFERENSER

- Barnombudsmannen (2001). *Barnets bästa – från vision till verklighet*. Stockholm: Barnombudsmannen.
- Bengtsson, Arvid (1981). *Lekmiljö – livsmiljö*. Göteborg: Stegeland Förlag AB.
- Braute Nyhus, Jorunn & Bang Christofer (1997). *Följ med ut! Barn i naturen*. Stockholm: Universitetsforlaget.
- Carlsson, Bertil (1996). *Kvalitativa forskningsmetoder – för medicin och beteendevetenskap*. Stockholm: Liber AB.
- Dahlgren, Lars Owe & Szczepanski, Anders (1997). *Utomhuspedagogik - Boklig, bildning och sinnlig erfarenhet: ett försök till bestämning av utomhuspedagogikens identitet*. (Serie: Skapande vetande,31) Linköping: Linköpings universitet
- Denscombe, Martin (2000). *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Doverborg, Elisabeth & Pramling, Ingrid (1992). *Att förstå barns tankar- metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber Utbildningsförlag.
- Ericsson, Gunilla (2002). *Lära ute – upplevelser och lärande I naturen*. Hägersten: Friluftsförbundet.
- Fröbel, Friedrich (red) (1995). *Människans fostran*. Lund: Studentlitteratur.
- Grahn, Patrik (2007). Barnet och naturen. I Dahlgren, Lars Owe, Sjölander, Sverre, Strid, Jean Paul, Szczepanski, Anders. *Utomhuspedagogik som kunskapsskälla – Närmiljö blir lärmiljö*. s.55-104. Lund: Studentlitteratur.
- Grahn, Patrik, Mårtensson, Fredrika, Lindblad, Bodil, Nilsson, Paula, Ekman, Anna (1997). *Ute på dagis: hur använder barn daghemsgården? Utformningen av daghemsgården och dess betydelse för lek, motorik och koncentrationsförmåga*. SLU Alnarp: Movium.
- Granberg, Ann (2000). *Småbarns utevistelse – naturorientering, lek och rörelse*. Stockholm: Liber AB.
- Johansson, Jan-Erik (1983). *Svensk förskola – en tillbakablick*. Stockholm: LiberFörlag.
- Kommittén för barns utemiljö (1970). *Barns utemiljö. Betänkande*. (SOU 1970:1). Stockholm,
- Kullberg, Birgitta (2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Løkken, Gunvor & Søbstad, Frode (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

- Mårtensson, Fredrika (2004). *"Landskapet i leken – en studie av utomhuslek på förskolegården"*. (Avhandling) Alnarp: Avdelningen för landskapsplanering, Sveriges Lantbruksuniversitet SLU.
- Nilsson, Nic (1970). *Plats för lek*. Stockholm: Tidens förlag.
- Nilsson, Nic (2003). *Barnperspektiv på planeringen*. Karlstad: IPA – Barns rätt till lek.
- Nordin-Hultman, Elisabeth (2005). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber AB.
- Norén-Björn, Eva (1977). *Lek, lekplatser, lekredskap – En utvecklingspsykologisk studie av barns lek på lekplatser*. Stockholm: Liber Förlag.
- Skolverket (2006). *Läroplanen för förskolan*. Stockholm: Fritzes förlag.
- Szczepanski, Anders (2007). Uterummet – ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I Dahlgren, Lars Owe, Sjölander, Sverre, Strid, Jean Paul, Szczepanski, Anders. *Utomhuspedagogik som kunskapskälla – Närmiljö blir lärmiljö*. s.9-37. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
- Wallén, Göran (2008). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Barnintervjuer i grupp:

- Namn?
- Ålder?
- Vad har ni gjort idag?
- Har ni lekt något? Vad?
- Har ni varit ute idag?
- Vad gjorde ni när ni var ute?
- Vad brukar ni mer göra när ni är ute?
- Vilka är era favoritställen på gården?
- Varför gillar ni att leka där?
- Vad brukar ni leka där?
- Vart gillar ni att leka mest – inomhus eller utomhus? Varför det?
- Om inne – Vad kan man göra inne som man inte kan göra ute?
- Om ute – Vad kan man göra ute som man inte kan göra inne?
- När ni är inomhus vad leker ni då?
- Vart leker ni när ni gör det?
- Har ni några favoritställen inomhus, vilka är det? Varför det?
- Vad tycker ni om att leka på er gård?
- Vad tänker du att man lär sig när man är ute och leker?
- Vad tänker du att man lär sig när man är inne och leker?
- Varför tror du att ni går ut?
- Leker ni själva eller är det någon förskolelärare med och leker? Vad gör ni och vad tycker ni om det?
- Finns det något som ni saknar att leka med ute och i så fall vad?

Bilaga 2

Pedagogintervju:

- Namn?
- Ålder?
- Utbildning?
- Hur länge har du jobbat som förskolelärare?
- Hur länge har du jobbat här?
- Har du gått någon kurs eller utbildning angående utomhuspedagogik eller dyl. och i så fall vad handlade kursen om?
- Vad blev du inspirerad av?
- Har ni tagit tillvara på det ni lärde er? Vad, hur, varför?
- Hur ser du på er utemiljö, alltså förskolegården?
- Vad vill du att barnen ska få ut av att vara ute? (Angående kreativitet, lek, fantasi, lärande, natur...)
- När, hur ofta och varför går ni ut?
- Upplever du att det är någon skillnad på att vara ute och inne och i så fall på vilket sätt? (ex. angående lek, sinnesstämning, utveckling, lärande etc.)
- Vem har bestämt hur er förskolegård är utformad?
- Hur länge har förskolegården sett ut som den gör idag?
- Om den har förändrats, varför gjordes förändringen?
- Hur delaktiga är barnen i utformningen av er utemiljö? (ex. plantering/odling av växter, lekredskap, utformning etc.)
- Har ni pratat eller observerat barnen om deras tankar kring utegården? Vad säger dem?
- Hur har ni tagit vara på deras tankar?
- Har ni några visioner om förändringar och hur förverkligar ni dem?
- Vem "bekostar" det? (ex. föräldrar, verksamheten, kommunen)
- Vilka resurser krävs det för ett förverkligande av förändringarna?

Bilaga 3

Hej!!!

Vi heter My Nilsson, 23 och Magdalena Blixt, 22 och är två lärarkandidater från Kristianstad Högskola. Vi går vår sista termin nu och är mitt uppe i att skriva vår C-uppsats/examensarbete, som ska handla om utemiljön och barns/pedagogers tankar om den. Vi har valt att göra vår studie här på förskola och ber därför om tillåtelse att få intervjua era barn. I studien kommer vi att använda oss av en diktafon för att underlätta vår analys av barnens och pedagogernas tankar och svar. Det kommer absolut **INTE** framgå vare sig barnens namn eller förskolans namn och dess läge i vår rapport. Efter att studien är slutförd och uppsatsen inlämnad kommer ALLT material att förstöras. Våra intervjuer kommer att påbörjas i slutet av vecka 48 och hela vecka 49. Vill ni inte att era barn ska vara med i undersökningen ombeds det att ni meddelar pedagogerna om detta snarast, så de kan vidarebefordra det till oss.

Tack på förhand!

Mvh My Nilsson & Magdalena Blixt

Ps. Har ni några frågor eller funderingar hör gärna av er till Mys telefon ds.

